

10. Веклич В. Методи дослідження прав і свобод людини і громадянина. 2009. № 22. С. 6.

УДК 327:32.019.5

Василик І. О.

*адвокат, кандидата історичних наук, доцент
проректор Вищої школи адвокатури,
керівник Центру досліджень адвокатури і права
Національної асоціації адвокатів України*

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛЬЩІ: СПЕЦЗАКОН ПРО ПІДТРИМКУ ГРОМАДЯН З УКРАЇНИ

Від початку збройної агресії Росії проти України у 2014 році Україна відчувала особливу підтримку сусідньої Польщі. На усіх дипломатичних площадках двостороннього та міжнародного рівнів Польща наполягала на швидшому врегулюванні конфлікту на Сході України, припиненні російської агресії та відновленні територіальної цілісності України.

Від початку повномасштабної російсько-української війни 24 лютого 2022 р. Республіка Польща стала не тільки доброю сусідкою, а й справжньою сестрою, яка не залишила напризволяще українців і прийняла найбільше громадян з України. Більше того, Польща чи не єдина країна, яка прийняла спеціальний закон, який регулює законність перебування українців, котрі змушені були втікати від війни, у Польщі, а також питання надання їм допомоги.

Підписаний Президентом Республіки Польща Анжеєм Дудою 12 березня 2022 р. «Закон про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території їхньої держави» юридично захищає українців і дає відповіді на життєво необхідні питання їхнього перебування на території країни, зокрема, таких як: термін перебування на території Польщі, отримання ідентифікаційного номера, медичне обслуговування, освіта учнів і студентів у школах та ВНЗ, підтримка материнства тощо.

Після введення Закону в дію стало зрозумілим, що деякі питання потребують уточнення. Так, перша редакція закону передбачала допомогу для українців, які перетнули кордон безпосередньо України та Польщі. Однак, через велику кількість українців, які дісталися до Польщі з інших країн, через тиждень, була прийнята поправка до Закону, у якій викреслено слово

«безпосередньо», що дозволило усім українцям, які прибули на територію Польщі, користуватися допомогою, передбаченою даним законодавчим актом. Станом на 16 березня 2022 р. до Польщі приїхали майже 1,9 мільйона людей з України. Максимальну кількість осіб прийняли найбільші польські міста - Люблін, Краків, Варшава, Вроцлав, Познань та менші прикордонні міста, зокрема Перемишль.

Законність перебування на території Польщі

Вищазгаданий закон надає гарантії законного перебування як громадянам України та і їхнім подружжям, які не мають українського громадянства, котрі приїхали з України до Польщі від початку російського вторгнення, тобто після 24 лютого 2022 р. Перебування українських громадян у Польщі вважатиметься законним протягом 18 місяців. Також легальним буде перебування дітей, народжених у Польщі українками, які втекли від війни. Відповідно до закону, через 9 місяців громадяни України, перебування яких на території Польщі визнано законним, можуть подати заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання терміном на 3 роки.

На тих українців, які до війни легально проживали в Польщі, більшість положень закону не поширюються, однак терміни дії їхніх національних віз і дозволів на тимчасове проживання, термін дії яких закінчився під час війни, будуть продовжені до кінця року. Також до закону була внесена поправка Сенату, згідно з якою терміни, що припадають після 24 лютого, серед іншого, термін чинності дозволу на проживання або польських документів, що посвідчують особу громадян України, буде продовжено на 18 місяців.

Також вважатиметься легальним перебуванням громадянина України строком на 18 місяців у випадку, якщо під час війни він втратить можливість перебувати в Польщі на підставі шенгенської візи або в рамках безвізового руху. Протягом цих 18 місяців міграція особи з Польщі можлива, але не довше, ніж на 1 місяць.

Особи, які вїхали на територію Польщі без закордонного паспорта, що має місце, або особи, які не мають у закордонному паспорті штампу про перетин державного кордону, повинні протягом 60 днів зареєструвати своє перебування в Польщі подавши відповідну заяву до міської ради або гміни. Особи без паспорта отримують тимчасовий документ, що посвідчує особу.

Тим громадянам України, в яких термін легального перебування в Польщі на підставі національної візи або карти побиту (в тому числі, продовжених через епідемію ковіду) закінчився після 24 лютого, - продовжується дозвіл на перебування до 31 грудня 2022 року, проте таке право вони мають за умови неперетину кордону з Польщею.

Також важливим є продовження терміну перебування на території Польщі тим громадянам України, які приїхали до Польщі по безвізу до 24

лютого. Після закінчення терміну дії безвізу дозвіл на перебування в країні продовжується на 18 місяців.

8 та 14 квітня 2022 р. Президент Польщі підписав кілька поправок до Закону, які спрощують процедури отримання українцями соціальної, матеріальної та нематеріальної допомоги.

Соціальна допомога українцям

Для оформлення документів на території Польщі першочерговою вимогою для українців є отримання ідентифікаційного коду, тобто номер PESEL. Для його отримання громадяни України звертаються до уряду міста чи гміни із відповідною заявою. У заяві подаються персональні дані, дату приїзду, а також надають відбитки пальців.

Крім ідентифікаційного коду, одночасно громадянину України реєструється і довірений профіль (Profil Zaufany) - безкоштовний метод підтвердження особи в системах електронного адміністрування, завдяки якому можна в режимі онлайн вирішувати різноманітні офіційні справи з державними установами, автоматично обмінюватися даними тощо.

Легальне працевлаштування. Громадяни України, які приїхали до Польщі, починаючи з 24 лютого 2022 р., незалежно від наявності документів, зможуть легально працевлаштуватися в Польщі. Роботодавці матимуть 14 днів, щоб повідомити про працевлаштування такої особи до повітового уряду праці. Відсутність такого повідомлення від працедавця праці протягом 14 днів зробить працевлаштування нелегальним. Крім того, українці мають можливість користуватися вакансіями та допомогою в працевлаштуванні від повітових фондів праці. В тому числі, проходити професійну перепідготовку чи додаткові курси.

Польща надає можливість ведення бізнесу, як індивідуальним підприємництвом (ФОП) на тих самих умовах, що й громадяни Польщі чи власники Карт поляка, карт сталого побиту/постійного резидента ЄС, за умови отримання номера Pesel. Можна також відкривати ТОВ без отримання окремого дозволу на роботу, однак повідомити про це фонд праці.

До соціальної допомоги відносимо також і можливість безкоштовної психологічної допомоги та продуктової допомоги. Працюючі батьки матимуть можливість претендувати на знижки за оплату дитсадків чи інших місць денного перебування дитини, форма такої допомоги визначається міською владою. Крім того, Закон дозволив громадянам України надавати психологічну допомогу своїм співвітчизникам, які не володіють польською мовою.

Допомога для українських студентів передбачає право на соціальну стипендію й студентський кредит. Навчання школярів буде безкоштовним.

Важливою частиною Закону є медична допомога українцям. Передбачена безкоштовна медична допомога в рамках Національного фонду охорони здоров'я. Велика кількість громадян України приїхали на територію Польщі пораненими, в стані шоку і стресу. Для них передбачене безплатне лікування, а для осіб з інвалідністю безкоштовна реабілітація.

Крім того, українські лікарі, медсестри і акушери, а також фармацевти мають право працевлаштування за спеціальністю. Повідомити про своє працевлаштування вони зобов'язані Міністерство здоров'я Польщі.

Матеріальна допомога

Закон передбачає виплату кількох видів матеріальної допомоги:

- одноразова допомога у розмірі 300 злотих для однієї особи. Така допомога передбачена тим громадянам України, які приїхали на території Республіки Польща після 24 лютого 2022 р. Крім того, сім'ї з дітьми матимуть право на отримання допомоги по програмі «Добрий старт» (300 злотих на підготовку дитини до школи) та допоміжні виплати для малозабезпечених родин;

- допомога громадянам Польщі, які надали допомогу і житло українським громадянам. Спецзакон передбачає виплату допомоги особам, які прихистили у себе громадян України, що приїхали після 24 лютого 2022 р. Польські громадяни, які в міській раді чи гміні зареєстрували готовність прийняти громадян України, протягом 2-х місяців отримуватимуть по 40 злотих на одну особу на день за допомогу українцям. Коши отримуватимуть після закінчення щомісячного терміну;

- програма 500+ – державна програма Польщі допомоги для дітей. Українські родини отримують таку ж допомогу для дітей як і польські.

Таким чином, допомога Польського уряду, а також простих громадян для України та українців в часі війни є безцінною. Як показує практика, кожне місто чи гміна приймає окремі рішення на місцевому рівні щодо допомоги українцям, які перебувають на їхній території, відповідно до кількості осіб та їхніх потреб.

Заклади охорони здоров'я надають першу медичну допомогу, безоплатно оперують українських онкохворих; школи започаткували підготовчі класи для українських школярів, вищі навчальні заклади пропонують різноманітні програми і конкурси для українських студентів, а також грантові програми для підтримки українських науковців на конкурсній основі. Прості громадяни відкрили свої домівки і прихистили українських громадян, надають неоціненну допомогу волонтери... В цьому і полягає солідарність, добросусідськість і взаємовиручка. Це основи демократії і християнства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000583>

УДК 346.9

Вербіцька М. В.

*к.ю.н., доц., доцентка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
Західноукраїнський національний університет*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУДОВОГО ЗАХИСУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Внаслідок інтервенції військ російської федерації в Україну, відповідно до Указу Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» був уведений воєнний стан. Указом Президента України від 14.03.2022 №133/2022 строк дії воєнного стану в Україні з 05 години 30 хвилин 26 березня 2022 року продовжено строком на 30 діб.

Формально введення воєнного стану не впливає на процес здійснення судочинства. Зокрема, відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється. Водночас на практиці забезпечити безперебійну роботу судів в період війни вкрай важко.

Відтак, суди зіткнулися з новими викликами відправлення правосуддя за умов закриття доступу до низки реєстрів, серед яких Єдиний державний реєстр судових рішень, Єдиний державний реєстр підприємств, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, офіційного сайту «Судова влада», який давав можливість учасникам процесу бути в курсі руху справ у судах тощо.

На даний час у Національній асоціації адвокатів України також обговорюється питання про закриття доступу і до Реєстру адвокатів України.

Вищезазначене дещо утруднює забезпечення основоположної засади судочинства – доступності до правосуддя, яка є невід'ємною складовою верховенства права.

У той же час презюмується, що суди здійснюють правосуддя в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю учасників справи. Рекомендовано про дату та час судових засідань дізнаватись